

ПОМСТА

Того сонячного полудня, коли на Дульсе Росу Орельяно наділи жасминовий вінок королеви карнавалу, матері інших конкурсанток шепотілися, буцімто нагорода дісталася їй несправедливо, а все, мовляв, через те, що Дульсе Роса дочка сенатора Ансельмо Орельяно, найвпливовішої людини в провінції. Жінки визнавали, що вона й справді приваблива, а до того ж неперевершено грає на фортепіано й танцює, але, на їхню думку, були й набагато вродливіші дівчата. Вони гляділи, як, стоячи на сцені в шовковій сукні з короною на голові, Дульсе Роса вітала юрбу, й кляли її крізь зуби. Тож деякі з них навіть зраділи, коли через кілька місяців у дім сенатора прийшла біда, яка посіяла стільки горя, що знадобилося двадцять п'ять років, аби його зібрати.

Ввечері того дня, коли обрали королеву, в муніципалітеті Санта Тереси відбувся бал, і молодики з найвіддаленіших селищ поприходили туди, щоб познайомитися з Дульсе Росою. Вона так раділа й танцювала з такою легкістю, що чимало з них навіть не завважили, що на вечірці були й вродливіші дівчата, а повернувшись додому, запевняли, буцімто ніколи не бачили такого гожого личка. Так Дульсе Роса зажила незаслуженої слави мальованої красуні, якої вже не могли розвіяти жодні аргументи. Перебільшене захоплення її світлою шкірою й ясними очима передавалося від вуст до вуст, і кожен додав її образу щось із власної уяви. Поети з віддалених міст писали сонети про примарну дівчину на ім'я Дульсе Роса.

Поголоска про розквітлу в домі сенатора Орельяно красуню, дійшла й до вух Тадео Сеспедеса, який ніколи її не бачив, бо за все життя не мав часу ні на вірші, ні на жінок. Його цікавила лише громадянська війна. Щойно почавши голитися, він уже навчився тримати в руках зброю, й життя його здавна минало під свист куль. З його пам'яті вивітрилися й материнські цілунки, й церковні молитви. Він не завжди мав нагоду битися, бо в дні затишшя його ватага не завжди зустрічала в околі супротивників, але навіть у хвилини вимушеного миру Тадео Сеспедес поводився, мов пірат. Це був звиклий до насильства чоловік. Він перетинав країну вздовж і впоперек, борючись проти явних ворогів, якщо ті йому траплялися, й проти примарних, коли мусив їх вигадувати; це тривало б до нескінченності, якби його партія не виграла президентських виборів. Од нелегального становища за одну ніч він перейшов до здійснення владних повноважень, тож не мав підстав далі чинити безлад.

Останньою військовою операцією Тадео Сеспедеса була каральна вилазка до Санта Тереси. Він удерся туди вночі на чолі загону в сто двадцять вояків, аби провчити й знищити ватажків опозиції. Нападники обстріляли вікна громадських установ, зламали церковну браму й верхи добулися до головного вівтаря, затоптавши отця Клементе, який опинився на їхньому шляху, а потім чвалом помчали до маєтку сенатора Орельяно, що гордовито височів на узгір'ї.

Зачинивши дочку в останній кімнаті й спустивши собак, сенатор із двадцятьма вірними слугами чекав на Тадео Сеспедеса. Як не раз у житті, в цю

мить сенатор шкодував, що не мав синів, які б допомогли йому зі зброєю в руках боронити честь роду. Він почувався надто старим, але не мав часу думати про це, бо вже вздрів на крутосхилі зловісні зблиски ста двадцяти смолоскипів, що наближалися, розбуркавши ніч. Мовчки розподілив патрони. Все було вже мовлено, і кожен з його людей знав, що до сходу сонця мусить, як мужчина, померти в бою.

— Останній візьме ключ од кімнати, де сидить моя дочка, й виконає свій обов'язок, — мовив сенатор, зачувши перші постріли.

Всі ці чоловіки бачили Дульсе Росу, коли та з'явилася на світ, і тримали її на колінах, коли дівчинка ще вчилася ходити; зимовими вечорами вони розповідали їй казки про привидів, слухали, як вона грає на фортепіано й збуджено аплодували, коли її проголосили королевою карнавалу. Батько міг померти спокійно, бо дівчина нізащо б не потрапила живою до рук Тадео Сеспедеса. Однак сенатор Орельяна не міг передбачити, що попри всю свою зважливість, він буде останнім, хто загине в цьому бою. Сенатор бачив, як один за одним падають друзі, й нарешті зрозумів, що далі опиратися безглуздо. З кулею в животі й затуманеними очима він насилу розрізняв тіні, які дерлися високими мурами, а проте залишався при тямі й пошкандибав до третього подвір'я. Собаки впізнали змішаний із потом, кров'ю й сумом запах господаря і пропустили його. Сенатор встромив ключ у замкову щілину, прочинив важкі двері й крізь туман уздрів Дульсе Росу, яка чекала на нього. Дівчина була в тій же шовковій сукні, що й на карнавалі, та прикрасила зачіску квітами з вінка.

— Пора, доню, — проказав сенатор, поклавши палець на курок, а тим часом калюжа крові біля його ніг збільшувалася.

— Не вбивайте мене, тату, — твердим голосом озвалася Дульсе Роса. — Залиште мене жити, щоб помститися за вас і за себе.

Сенатор втупився в лице п'ятнадцятирічної доньки й уявив, що зробить із нею Тадео Сеспедес, але в ясних очах Дульсе Роси світилася така рішучість, що він зрозумів: дівчина зуміє вижити й помститися убивці.

Коли вщухло скиглення конаючих собак, засув піддався, клямка відскочила, перші нападники вдерлися до кімнати, а сенатор встиг зробити шість пострілів, перш ніж знепритомнів. Тадео Сеспедес вирішив, що спить, уздрівши перед собою уквітчаного жасминами янгола, який підтримував помираючого старика, а його біле вбрання тим часом робилося червоним од крові; втім сп'янілому від насильства й знесиленому після кількогодінного бою ватажкові забракло жалості, щоб удруге глянути в їхній бік.

— Жінка моя, — мовив перш, ніж його люди встигли її схопити.

Досвіток п'ятниці видався сірим, забарвленим загравою пожежі. На узгір'ї панувала напружена тиша, останні зойки вщухли, коли Дульсе Роса спромоглася звестися на ноги й попрямувала до садового фонтану, навколо якого ще вчора цвіли магнолії, а тепер це була безформна калюжа посеред згарища. Від її сукні залишилися шовкові клапті, й вона повільно скинула їх і гола занурилася в холодну воду. З-за берез виткнулося сонце, й дівчина бачила, як рожевіє вода, що змивала струмуючу в неї між ніг кров і кров батька, закипілу в її волоссі. Умившись, спокійно, без сліз увійшла в

зруйнований дім, напнула щось на себе, взяла простирадло з голландського полотна й вийшла, щоб підібрати те, що залишилося від сенатора. Його прив'язали за ноги й пустили чвалом коня: той мчав крутосхилом, поки старий не перетворився на жалюгідне опудало, однак любляча дочка, не вагаючись, упізнала батька. Вона загорнула його в простирадло, сіла поруч і задивилася на народження нової днини. Там і знайшли її мешканці Санта Тереси, коли наважилися підступитися до маєтку Орельяно. Вони допомогли дівчині поховати мертвих і загасити рештки пожежі, й намагалися вмовити її переїхати до хрещеної, в інше селище, де її ніхто не знав, але Дульсе Роса відмовилася. Тоді люди розбилися на бригади, щоб відбудувати дім, і подарували їй шестеро злющих собак, які повинні були її охороняти.

Від тієї миті, коли нападники забрали ще живого батька, і Тадео Сеспедес зачинив двері й зняв шкіряний пасок, Дульсе Роса жила, щоб помститися. В наступні роки думка про помсту не давала їй спати по ночах і переслідувала вдень, а проте не притлумила ні веселої вдачі, ні приязності дівчини. Слава про її вроду поширювалася, бо оспівувачі по всіх усюдах вихваляли чесноти дівчини, аж поки перетворили Дульсе Росу на живу легенду. Вона прокидалася щодня о четвертій ранку, щоб налагодити роботу в полі й у домі, об'їхати верхи свої землі, щось купувати й продавати, хитруючи не гірше за якогось крамаря-араба, а ще доглядати худобу й вирощувати в саду магнолії та жасмини. Надвечір Дульсе Роса скидала брюки, чоботи й зброю і вдягала вишукане вбрання, привезене зі столиці в напахчених парфумами коробках. Увечері сходилися гості, для яких вона грала на фортепіано, а тим часом служниці заставляли таці тістечками й склянками з лимонадом. Спершу багато хто запитував себе, як могло статися, що цій дівчині вдалося уникнути гамівної сорочки або монастиря, та оскільки домашні свята в маєтку Орельяно влаштовувалися доволі часто, кінець-кінцем люди перестали згадувати трагедію, і спомин про вбитого сенатора стерся з пам'яті. Деякі принажені вродою та розважливістю Дульсе Роси родовиті й заможні чоловіки зуміли переступити через тавро безчестя й пропонували їй шлюб. Вона відмовляла всім, бо її місією в цьому світі була помста.

Тадео Сеспедес теж не міг викинути з голови ту злощасну ніч. Похмілля різанини та ейфорія насильства минули за кілька годин, поки їхав до столиці, щоб відзвітувати про каральну експедицію. І тоді він пригадав убрану, мов на бал, дівчину з уквітчаною жасминами головою, яка мовчки витримала його в темній, пропахлій порохом кімнаті. Тадео Сеспедес знову вздрів її в останню мить — ледь прикрита почервонілим шматтям, вона лежала на підлозі в утішливому забутті, і такою, перш ніж склепіти повіки, він бачив її кожного вечора впродовж цілого життя. Мир, урядування й влада зробили його чоловіком врівноваженим і працьовитим. Із часом спогади про громадянську війну розвіялися, і люди почали називати його доном Тадео. Він придбав маєток по іншій бік гірського масиву, заходився впроваджувати законність, і зрештою зробився алькальдом. Якби привид Дульсе Роси Орельяно не переслідував його так настирно, можливо, він був би щасливим, але в усіх

жінок, яких зустрічав на своєму шляху, в усіх, яких обіймав, сподіваючись знайти розраду, в усіх багатолітніх прагненнях йому ввижалося обличчя королеви карнавалу. І на своє нещастя, через пісні, в яких народні поети час від часу згадували її ім'я, Тадео Сеспедес не міг вирвати Дульсе Росу із серця. Образ дівчини ріс у ньому, заповонив його єство, і врешті-решт настав день, коли терпіти далі було вже несила. Він сидів на чолі довгого бенкетного столу, відзначаючи в колі друзів і співробітників свої п'ятдесят сім років, коли на скатертині йому примарилося голе створіння серед пуп'янків жасмину, і Тадео Сеспедес зрозумів, що цей кошмар переслідуватиме його й після смерті. Він грюкнув кулаком по столу так, що задзвенів посуд, і наказав принести сомбреро й ціпок.

— Куди ви, доне Тадео? — запитав префект.

— Відшкодувати давній збиток, — озвався той і, не попровавшись, вийшов.

Йому не довелося її шукати, бо знав, що вона залишилася в тому злочасному домі, і туди він помчав у своєму автомобілі. В ті часи вже існували автостради, й відстані здавалися коротшими. Краєвид за ці десятиліття змінився, однак після останнього закруту дороги маєток на узгір'ї постав точнісінько такий, яким запам'ятався Тадео Сеспедесу перш ніж його ватага взяла дім штурмом. Ті самі викладені з річкового каміння грубі стіни, які він підірвав динамітом, ті самі арки з темної деревини, що згоріли в пожежі, ті самі дерева, на яких висіли трупи людей сенатора Орельяно, те саме подвір'я, де забили собак. Він загальмував у ста метрах од входу, але не наважився ступити ані кроку, бо серце гупало в грудях. Тадео Сеспедес уже хотів був розвернутися й поїхати назад, коли з-за трояндових кущів у ореолі мережив з'явилася якась постать. Він заплющив очі, і найбільшим його бажанням у цю мить було, щоб жінка його не впізнала. В тьмяному надвечірньому світлі Тадео Сеспедес глядів на Дульсе Росу Орельяно, яка немов пливла садовою стежкою. Він дивився на її волосся, ясне обличчя, зграбні рухи, коливання плаття — це було схоже на сон, що тривав цілих двадцять п'ять років.

— Нарешті ти прийшов, Тадео Сеспедесе, — мовила жінка, упізнавши гостя: її не збили з пантелику ні його чорний костюм алькальда, ні посивіле волосся джентльмена, бо він мав ті самі руки пірата.

— Ти переслідувала мене весь час. Скільки живу, я не міг любити нікого, крім тебе, — пробурмотів він уриваним від сорому голосом.

Дульсе Роса Орельяно втішено зітхнула. Впродовж цих років удень і вночі вона подумки кликала його, і ось він тут. Але зазирнувши йому в очі, жінка не завважила в них і сліду колишнього ката, лише сльози. Хотіла знайти в своєму серці плекану все життя ненависть і не знайшла. Потім пригадала мить, коли благала батька не вбивати її, дати їй можливість виконати обов'язок, оживила в пам'яті безліч разів прокляті обійми цього чоловіка й світанок, коли загорнула в простирадло те, що залишилося від батька. Пригадала чудовий план помсти, але замість очікуваної радості відчула глибокий сум. Тадео Сеспедес поштиво взяв її руку й поцілував долоню, оросивши її слізьми. І Дульсе Роса з жахом зрозуміла, що всі нескінченні

думки про нього й завчасне смакування неминучої покари змінили її почуття, і тепер вона кохає його.

В наступні дні обоє відхилили заслінки стримуваної любові, й кожен уперше за всі роки свого прикрого існування відкрився для іншого, щоб увібрати його близькість. Вони блукали садом, розповідаючи одне одному про себе, не оминаючи й тієї згубної ночі, що змінила плін їхніх життів. Надвечір вона грала на фортепіано, а він курих, слухаючи її гру, й відчував, що молодшає, і щастя огортає його й стирає примари минулого. Після вечері Тадео Сеспедес від'їздив до Санта Тереси, де ніхто вже не пам'ятав тієї давньої жахливої історії. Він улаштувався в найкращому готелі і там займався організацією весілля, хотів, щоб це було бучне й велелюдне свято, в якому візьме участь усе містечко. Тадео Сеспедес відкрив для себе кохання в тому віці, коли інші вже втратили ілюзії, і це повернуло йому молодечі сили. Він бажав оточити Дульсе Росу любов'ю й красою, дати їй усе, що можна купити за гроші, щоб у такий спосіб спробувати в старості відшкодувати лихо, яке заподіяв їй, коли був молодим. Часом його змагав страх. Тадео Сеспедес потайки придивлявся до неї, шукаючи ознаки гніву, але бачив лише сяєво розділеного кохання, і це повертало йому впевненість. Так минув місяць щастя.

За два дні до весілля, коли в саду вже ставили довгі святкові столи, забивали птицю й свиней для бенкету і зрізали квіти, щоб прикрасити дім, Дульсе Роса Орельяно приміряла сукню нареченої. Вона побачила себе в дзеркалі, таку схожу на ту, колишню, в день, коли на неї наділи вінок королеви карнавалу, що вже не могла обманювати й далі власне серце. Знала, що не зможе помститися так, як планувала, бо кохає вбивцю, але не могла й викинути з пам'яті образ сенатора; відтак відіслала кравчиню, взяла ножиці й пішла до тієї самої — досі порожньої — кімнати, що виходила на третє подвір'я.

Тадео Сеспедес шукав її скрізь і розпачливо гукав. Собачий гавкіт привів його на інший бік маєтку. За допомогою садівників він вибив зачинені на засув двері й увійшов до помешкання, де колись уздрів уквітчаного жасминами янгола. Він побачив Дульсе Росу Орельяно такою, якою бачив уві сні кожної ночі впродовж усього життя, в тій самій закривавленій шовковій сукні, і зрозумів, що доживе до дев'яноста років, щоб спокутувати свій гріх пам'яттю про єдину жінку, яку його душа здатна була кохати.